

YURTIÇİ ENFLASYON ORANI'NIN KÜRESEL BELİRLEYİCİLERİ

Hüseyin ÇETİN
Edip ÇİLENGİR
Muhammed Ali KESKİN
AYŞEGÜL OLUK

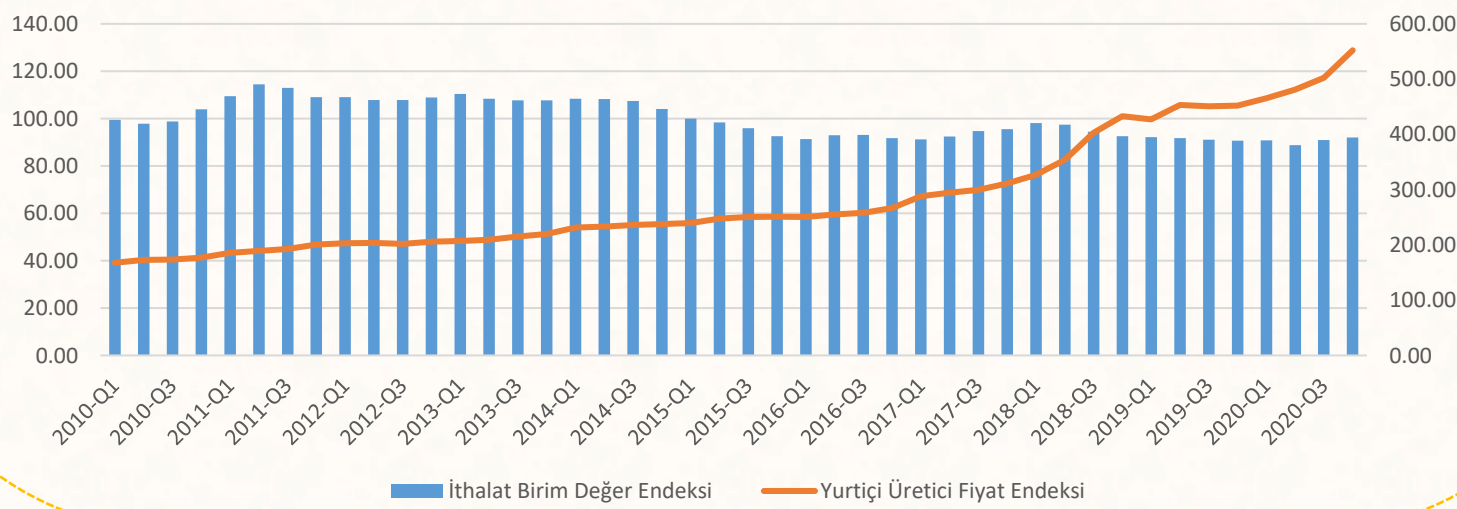
Danışman : DR. Öğr. Üyesi Fatih DEMİR

GİRİŞ

Enflasyonun varlığı bir ülkenin büyümesindeki en büyük engellerden birisidir. Enflasyon hane halkının ve ekonomik birimlerin üzerinde pek çok açıdan olumsuz etkileri ortaya çıkarmaktadır.

Enflasyonun en büyük etkisi ise paranın satın alma gücünün olumsuz etkilenmesidir. Satın alma gücündeki değişiklikler bireylerin hayat standartlarını birçok yönden etkilerken, sabit gelirliler için aleyhinedir. Bu bozulmalar neticesinde gelir dağılımı bozulmaya başlar ve bu bozulmalar büyük safhalara çıktığında ekonomik ve sosyal problemler ortaya çıkmaktadır.

Yurtiçi gerçekleşen olayların ve ekonomik verilerin yurtiçi enflasyona etkileri kadar küresel verilerin ve olaylarında etkisi olmaktadır. Küresel belirleyiciler olarak gözlemlediğimiz bir çok ekonomik verilerinde incelenmesi gerekmektedir. Türkiye’de bir sorun haline gelen enflasyonun bazı dönemlerde büyük safhalara çıktığı ve ekonomik, sosyal problemler ortaya çıkardığı bilinmektedir. Türkiye’nin ithalata bağlı bir ekonomiye sahip olduğu bilinmektedir. Aşağıdaki grafiklerden görüldüğü üzere ithalat birim değer endeksi ve yurtiçi üretici fiyat endeksi ilişkisi bizi desteklemektedir.

AMAÇ

Türkiye için bir sorun haline gelen enflasyon artışlarının yurtiçi verilerinden başka küresel belirleyicilerin etkileri göz önüne alınmasıyla ekonometrik testler uygulanarak etkilerin bulunması amaçlanmıştır.

Küresel olayların verilere yansımaları ile birlikte ülkemizdeki enflasyon verilerine nasıl etki yaptığının bulunmasına çalışılmıştır.

Bu amaçla birlikte küresel belirleyicilerin (Altın, Pamuk, Küresel Gıda Fiyatları Endeksi v.b.) hareketlerine ve değişimlerinden yola çıkarak, yurtiçi enflasyon oranına etkileri öğrenilmek istenmiştir.

BULGULAR

ADF testi sonuçları göz önüne alarak değişkenlerin durağanlığına ve seçilecek modele bakacak olursak, Enflasyon değişkeni için, hem sabitli modelin hem de sabitli ve trendli modelin düzeyde durağan olmadığı, 1. dereceden farkı alındığında durağanlaştığı görülmüştür. Akaike bilgi kriterince sabitli modelin kullanılmasına karar verilmiştir.

Döviz Kuru değişkeninin 1. dereceden farkı alındığında durağanlaştığı görülmüştür. Akaike bilgi kriterince modelde sabitli ve trendli modelin kullanılmasına karar verilmiştir.

Faiz Oranları değişkeni için 1. dereceden farkı alındığında durağanlaştığı görülmüştür. Akaike bilgi kriterince modelde sabitli modelin kullanılmasına karar verilmiştir.

Küresel Gıda Fiyatları endeksi değişkeni 1. dereceden farkı alındığında durağanlaştığı görülmüştür. Akaike bilgi kriterince modelde sabitli ve trendli modelin kullanılmasına karar verilmiştir.

Böylelikle ; Enflasyon = Sabitli Modeli – Döviz Kuru = Sabitli ve Trendli Model – Faiz Oranı = Sabitli Model – Küresel Gıda Fiyatları Endeksi = Sabitli Model ve Trendli Model kullanımı kararlaştırılmıştır.

Normallik Testinde Olabilirlik derecelerinde 1. Bileşen = 0,2986 - 2. Bileşen = 0,0082 - 3. Bileşen = 0,1710 - 4. Bileşen = 0,7607 - 5. Bileşen = 0,8369 - 6. Bileşen = 0,9331 olarak sonuçlanmıştır. H0: Hata terimleri normal dağılmaktadır.

White Testinde ise Ki-Kare İstatistiği = 264,4647 – Serbestlik Derecesi = 252 – Olabilirlik Oranı = 0,02823 olarak bulunmuştur.

YÖNTEM VE MATERYALLER

“Türkiye siyasi ve ekonomik olarak nispeten istikrarsız bir ülke olduğu için uzun dönemli bir ekonometrik analiz yapmak Türkiye için genellikle pek sağlıklı olmayabilir. Bu nedenle çalışmamızda kısa dönemli bir analiz kullanılmıştır. Bu tercihin çalışmanın konusu açısından daha uygun olacağı ve daha güvenilir sonuçlar vereceği düşünülmektedir.”

Birim Kök Testi : Eşbütünleşme veya nedensellik analizleri için kararlaştırılan değişkenlerin durağanlığının, durağan olmayan değişkenlerin durağanlaşma durağanlaşmadığını görebilmemiz açısından birim kök testleri uyguladık.

Eşbütünleşme Analizi : Eşbütünleşme analizi, 1. dereceden farkla durağanlaşan I(1) zaman serileri için uzun dönemli ilişkiyi anlamaya yönelik bir analiz olduğu için kullandık.

Vektör Otoregresif Model (VAR) : VAR model, zaman serilerinde kurulmuş olan modeller için sınırlandırma olmaksızın değişkenlerin karşılıklı ilişkilerini sonuçlandırabildiğinden literatür incelemelerinde de rastlanıldığı üzere yaygın derecede kullanılmaktadır.

Testler E-Views programı kullanılarak Hazırlanmıştır.

SONUÇ

Türkiye için Enflasyon, döviz kuru, faiz oranları, küresel gıda, altın ve pamuk fiyatlarının birbirine etkileri Vektör Otoregresif Model(VAR) ile tahmin edilmeye çalışılmıştır. Bu analiz için öncelikle durağanlıklar incelenmiş daha sonra modelde otokorelasyon, normallik ve white değişen varyans testleri gerçekleştirilmiştir. Kurulan VAR modeli, VAR modelin istikrar koşullarını sağlamıştır. Sonuçta, döviz kurları ekonomilerdeki enflasyon şoklarını açıklayıcı öncül değişkenlerden biri olarak belirlenmiştir. Kurdaki, dolayısıyla altın piyasasındaki değişimler ithal ve ihraç edilen mallar için girdi fiyatları, iç piyasadaki fiyatlar genel düzeyini etkilemiştir. Dolayısıyla, altın fiyatlarının ve döviz kurlarının enflasyona etkisinin göz ardı edilemeyecek kadar önemli olduğu, makro politikalar açısından diğer araştırmalarda da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?evds/serieMarket/#collapse_2

<https://tcmb.gov.tr>

<https://data.oecd.org/gdp/quarterly-gdp.htm>

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287488>

https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?evds/serieMarket/#collapse_2

<https://data.imf.org/?sk=471DDDF8-D8A7-499A-81BA-5B332C01F8B9&id=1547557894971>

İLETİŞİM ADRESİ

HÜSEYİN ÇETİN
h.cetin032@gmail.com

EDİP ÇİLENGİR
edip_cilingir.05@hotmail.com

MUHAMMED ALİ KESKİN
Mhmmtrk7@gmail.com

AYŞEGÜL OLUK
aysglolk@gmail.com